

MEDIA-MADANIYATNING IJTIMOIIY ONG VA QADRIYATLAR TIZIMIDAGI O'RNI

Ergashev Yusuf

Guliston davlat universiteti, Ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

ORCID: 0009-0004-3819-1217

ergashevyusuf572@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada media-madaniyat va ijtimoiy ong o'rtasidagi o'zaro ta'sir masalalari falsafiy tahlil qilinadi. Media makon ijtimoiy ong shakllanishining asosiy omili sifatida baholanib, uning qadriyatlar tizimiga ko'rsatadigan ijobiy va salbiy ta'siri ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: media-madaniyat, ijtimoiy ong, qadriyatlar, falsafa, raqamli madaniyat.

Аннотация: В статье проводится философский анализ вопросов взаимодействия медиакультуры и социального сознания. Медиапространство рассматривается как ключевой фактор формирования социального сознания, а также анализируется его положительное и отрицательное влияние на систему ценностей.

Ключевые слова: медиакультура, социальное сознание, ценности, философия, цифровая культура.

Abstract: The article philosophically analyzes the issues of interaction between media culture and social consciousness. The media space is evaluated as a key factor in the formation of social consciousness, and its positive and negative impact on the value system is considered.

Keywords: media culture, social consciousness, values, philosophy, digital culture.

Kirish

Jamiyat taraqqiyotida ong va qadriyatlar muhim falsafiy kategoriya sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Insonning dunyoqarashi, axloqiy mezonlari va ijtimoiy faolligi bevosita ong shakllari orqali ifodalanadi. Bugungi raqamli davrda ijtimoiy ongning shakllanishida media-madaniyat hal qiluvchi rol o'ynaydi.

XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab ommaviy axborot vositalari jamiyatni boshqaruvchi asosiy kuchga aylandi. Global media makon ijtimoiy ongni shakllantirish, qadriyatlarni tarqatish va madaniy stereotiplarni yaratishda bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli media-madaniyat fenomenini falsafiy nuqtai nazardan o'rganish zamonaviy falsafa fanining dolzarb masalalaridan biridir. Media-madaniyat va ijtimoiy ong Ijtimoiy ong falsafada jamiyatning borliq haqidagi tasavvurlarini ifodalovchi kategoriyalardan biridir. Uning tarkibiy qismlari – siyosiy, huquqiy, axloqiy, diniy va badiiy ongdir. Media makon bugungi kunda ushbu ong shakllarining shakllanishida asosiy axborot manbai sifatida xizmat qilmoqda. Masalan, siyosiy ongning shakllanishida telekanallar, internet saytlari va ijtimoiy tarmoqlar muhim o'rin egallaydi. Huquqiy ongni rivojlantirishda axborot-

tarbiyaviy dasturlar, targ'ibot materiallari asosiy manba bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, axloqiy ongni shakllantirishda seriallar, filmlar, reklama va blog kontenti ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Qadriyatlar tizimida media-madaniyatning o'rni Media-madaniyat qadriyatlarni shakllantiruvchi kuch sifatida ikki yo'nalishda namoyon bo'ladi:

1. Ijobiy yo'nalish – inson huquqlari, erkinlik, tolerantlik, ekologik ong, innovatsion tafakkur kabi universal qadriyatlarni keng targ'ib qiladi.

2. Salbiy yo'nalish – iste'molchilik, individualizm, zo'ravonlikni targ'ib qiluvchi kontent, milliy qadriyatlarning yemirilishi kabi xavflarni yuzaga keltiradi.

Falsafiy nuqtai nazardan qaraganda, qadriyatlar tizimi jamiyatning ma'naviy poydevoridir. Media-madaniyat esa ushbu poydevorni mustahkamlashi yoki yemirishi mumkin. Shu sababli raqamli davrda axborot siyosatini to'g'ri yo'naltirish va media makonni boshqarish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Media makonning ijtimoiy ongga ta'sir mexanizmlari Media ijtimoiy ongga uch asosiy mexanizm orqali ta'sir ko'rsatadi:

1. Axborot berish – voqelik haqida tezkor va keng qamrovli ma'lumot tarqatish orqali ong shakllanishiga ta'sir qiladi.

2. Baholash – ijtimoiy jarayonlarga nisbatan ijobiy yoki salbiy munosabat uyg'otadi.

3. Normativlashtirish – muayyan axloqiy yoki madaniy standartlarni shakllantiradi.

Bu mexanizmlar orqali media-madaniyat ijtimoiy ongning barcha shakllarini qamrab oladi va jamiyatda ma'lum bir ma'naviy paradigma yaratadi. Media-madaniyatning falsafiy talqinlari Zamonaviy falsafada media-madaniyat va ijtimoiy ong masalalari turli nazariyalar orqali izohlanadi:

- Frankfurt maktabi vakillari (A. Horkxaymer, T. Adorno) media-madaniyatni "ommaviy ongni manipulyatsiya qilish vositasi" sifatida baholaganlar.

- Habermas media makonni "ommaviy sfera" konsepsiyasi orqali tushuntiradi va uni demokratik qadriyatlarni shakllantiruvchi kuch sifatida ko'radi.

- M. McLuhan esa "global qishloq" g'oyasini ilgari surib, media vositalarini insoniyatni yagona kommunikativ maydonga birlashtiruvchi kuch sifatida ko'rsatadi.

Xulosa

Demak, media-madaniyat ijtimoiy ong va qadriyatlar tizimida hal qiluvchi ahamiyatga ega. U ijobiy jihatdan jamiyatni integratsiya qilishi, bilim va ma'naviyatni rivojlantirishi mumkin. Shu bilan birga, salbiy jihatlari ham mavjud bo'lib, ularni falsafiy nuqtai nazardan chuqur tahlil qilish zarur. Media makonning to'g'ri boshqarilishi milliy qadriyatlarimizni asrab-avaylash va jamiyatning barqaror taraqqiyotini ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Turdiev Sh. Media va madaniyat falsafasi. – Toshkent: Akademnashr, 2020.

2. Habermas J. The Structural Transformation of the Public Sphere. – Cambridge: MIT Press, 1989.

3. McLuhan M. Understanding Media: The Extensions of Man. – New York: McGraw-Hill, 1964.
4. Adorno T., Horkheimer M. Dialectic of Enlightenment. – New York: Continuum, 1972.
5. Jenkins H. Convergence Culture. – New York: NYU Press, 2006.
6. Jo'rayev N. Axborot jamiyati va globallashuv muammolari. – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
7. Toffler A. The Third Wave. – New York: Bantam Books, 1980.

